

Η εξέγερση ενάντια στους αντιδραστικούς είναι δίκαιη... ακόμα

Τελευταία στη χώρα μας αρχίζει να διαφαίνεται ένα ρεύμα, μια τάση, που με μόλιμες σχεδόν αναφορές είτε στην αποδεδειγμένη κτηνωδία του υπαρκτού σοσιαλισμού είτε στο παρελθόν των σταλινικών - και μη - οργανώσεων της άκρας αριστεράς στην Ελλάδα, προωθεί την άποψη πως η κρίση του κινήματος στη χώρα μας - και αλλού - δεν μπορεί να αναχθεί σε κάποιες κοινωνικο-πολιτικές αιτίες, αλλά αντίθετα πρέπει να ερευνηθεί στο χώρο της οντολογίας!

Και βέβαια οι πολιτικές προτάσεις που ακολουθούν μια τέτοια στάση, είτε υποδεικνύουν τον παροπλισμό στην ελληνική «πρασino-οικολογική» μιζέρια είτε καλούν σε μετάνοια και σιωπή, έχουν κοινό σημείο την άκριτη αποδοχή - αν όχι τον εκθειασμό - της «υπάρχουσας τάξης πραγμάτων».

Μέσα σ' αυτό το ρεύμα - των «μετανιωμένων αλα ελληνικά» - εντάσσεται και η βιβλιοκριτική παρουσίαση του Τ. Νέγκρι από τον Δημήτρη Ιωάννου στο προηγούμενο τεύχος αυτού του περιοδικού. Όμως, ο Δ.Ι., παρά το θαυμάσιο αριστοτελικό του στυλ και τον άκρατο πραγματισμό του ή ίσως χάρις σ' αυτόν - δεν καταφέρνει να πάει πιο πέρα από τη γνωστή Χεγκελιανή μυθοποίηση που ισχυρίζεται πως «το πραγματικό είναι λογικό»...

Αλλά ας έρθουμε στο συγκεκριμένο άρθρο. Εδώ ο Δ.Ι.: 1) «χρησιμοποιεί» το βιβλίο του Τ. Νέγκρι *Από τον εργάτη - μάζα στον κοινωνικό εργάτη* για να καταρίψει αυτό που ο ίδιος ονομάζει «νεγκριανή θεωρία»

2) «χρησιμοποιεί» αυτή τη θεωρία για να στείλει στο πυρ το εξώτερο την επαναστατική εμπειρία της ιταλικής «Εργατικής Αυτονομίας» (και όχι σκέτα «αυτονομίας» όπως απληροφόρητος ίσως γράφει ο Δ.Ι.) και τέλος

3) «χρησιμοποιεί» θεωρία και εμπειρία για να καταλήξει με τη μορφή ηθικού διλλήματος - πως κάθε προσπάθεια οργάνωσης των ανταγωνιστικών δυνάμεων αυτής της κοινωνίας είναι πράξη εγκληματική και όσοι την επιχειρούν σύγχρονοι Μπρανκαλέονε!

Για όσους, τέλος, παρόλα αυτά δε αρκεί το προαναφερμένο σχήμα υπάρχουν και τα «απλά και σπουδαία λόγια του κ. Πόπερ» με τα οποία ο Δ.Ι. κλείνει το άρθρο του: «Η Δημοκρατία περιέχει το θεσμικό πλαίσιο για την μεταρρύθμιση των πολιτικών θεσμών... (επομένως). Είναι εντελώς λάθος να κατηγορούμε την δημοκρατία για τις πολιτικές ατέλειες (sic) ενός δημοκρατικού κράτους»!

Αφήνοντας κατά μέρος το σημείο (2) που άλλωστε αποτελεί ξεχωριστό θέμα (και γνωστό στο Δ.Ι. μόνο στην εισαγγελική εκδοχή του) θα προσπαθήσουμε κάποια σχόλια στα σημεία (1) και (3).

I. Η «νεγκριανή θεωρία»

(1). Κατά τον Δ.Ι. «Βασική ιδέα της νεγκριανής θεωρίας είναι η «κεντρικότητα» του κοινωνικού εργάτη...» Ας ξεκινήσουμε με μια σχολαστική παρατήρηση που η συνέχεια ελπίζουμε να δικαιολογήσει την ανοητικότητα της. Νεγκριανή θεωρία δεν υπάρχει. Κι αυτό όχι μόνο γιατί ο Νέγκρι είναι αντίθετος σε κάθε κωδικοποίηση, συστημα-τοποίηση, και του δικού του έργου, και των ίδιων των κλασικών, αλλά πάνω απ' όλα γιατί κάτι τέτοιο είναι απαγορευτικό από την ίδια την μεθοδολογία¹ που ο ίδιος ακολουθεί.

Ίσως, θα πει κάποιος, ο Δ.Ι γράφοντας «νεγκριανή θεωρία» - και όχι νεγκρισμός - εννοεί απλά το σύνολο του θεωρητικού έργου του Τ. Νέγκρι. Σ* αυτή όμως την περίπτωση η διαπίστωση του Δ.Ι («Βασική ιδέα της νεγκριανής θεωρίας είναι η κεντρικότητα του κοινωνικού εργάτη») είναι τουλάχιστον άστοχη γιατί απλούστατα ο Νέγκρι «προϋπήρξε» του κοινωνικού εργάτη. «Βασικό» θέμα βέβαια του βιβλίου που -υποτίθεται- παρουσιάζει ο Δ.Ι. είναι ο κοινωνικός εργάτης. Όμως «βασική ιδέα» της νεγκριανής σκέψης είναι η μεθοδολογία που μεσολαβεί «Από τον εργάτη-μάζα στον κοινωνικό εργάτη».

Δεν ακολουθεί όμως ο Νέγκρι κάποιο θεωρητικό ρεύμα; Ναι, η νεγκριική σκέψη εντάσσεται στο γενικότερο θεωρητικό πλαίσιο του «Ιταλικού Εργατισμού». Όμως -και αυτό είναι βασικό τόσο για την κατανόηση του εργατισμού όσο και του ίδιου του Νέγκρι - ούτε στην περίπτωση του εργατισμού μπορούμε να μιλήσουμε για θεωρία. Ο Εργατισμός είναι η προσπάθεια *συνέρευνας*, ανάλυσης, ερμηνείας και *κινητοποίησης* της *ταξικής σύνθεσης* της εποχής του (δεκαετία του '60). Η σκέψη του Νέγκρι με την σειρά της δεν είναι παρά η συνέχιση αυτής της προσπάθειας.

(2). Τι σημαίνει όμως κεντρικότητα του κοινωνικού εργάτη;

Τι επιχειρήματα προβάλλει ο Νέγκρι υποστηρίζοντας αυτή την κεντρικότητα σήμερα;

Ο Δ.Ι. στη σπουδή του να φτάσει στα «απλά και σπουδαία λόγια του Πόππερ» αστοχεί και εδώ. Γράφει λοιπόν πως ο Νέγκρι υποστηρίζει την κεντρικότητα του κοινωνικού εργάτη «...σαν συνέπεια του μετασχηματισμού αφ' ενός του καπιταλιστικού κράτους σε «κράτος επιχείρηση» και αφετέρου της κοινωνίας σε διευρυνμένο πεδίο όχι μόνο αναπαραγωγής των κοινωνικών σχέσεων αλλά και «αξιοποίησης» του κεφαλαίου...».

Μοιάζει λοιπόν εδώ σαν ο Νέγκρι να δικαιολογεί το άγνωστο δια του αγνώστου. Γιατί βέβαια αμέσως γεννιέται το ερώτημα: αν πράγματι η κεντρικότητα του κοινωνικού εργάτη είναι συνέπεια αυτών των μετασχηματισμών του κράτους, αυτοί οι μετασχηματισμοί τίνος συνέπεια είναι;

Ο Νέγκρι βέβαια αναφέρει κάτι τέτοιο στο βιβλίο του όμως ακόμα κι ένα πρόχειρο διάβασμα του -έστω και για να χρησιμοποιηθεί σαν άλλοθι στα λόγια του Πόππερ- είναι αρκετό για να αντιληφτεί κανείς, πως δεν είναι αυτό το νόημα της θέσης του. Κι αυτό το «νόημα» έχει να κάνει με την ίδια την ουσία της νεγκριικής μεθοδολογίας ή καλύτερα, σ' αυτή την περίπτωση της εργατιστικής μεθοδολογίας.

Ο κοινωνικός εργάτης λοιπόν είναι η *συνέπεια* των αγώνων του εργάτη-μάζα. Όπως ακριβώς ο εργάτης-μάζα είναι η *συνέπεια* των αγώνων του ειδικευμένου-εργάτη. Το κράτος-νυχτοφύλακας γίνεται κράτος-σχέδιο, γίνεται κράτος-κρίση, γίνεται εξουσία **Υπ**α τον εαυτό της ακριβώς σαν *συνέπεια της αλλαγής κάθε φορά της ταξική: σύνθεσης*

¹υ προσπάθει να κυριαρχήσει.

(3). Τι σημαίνει όμως *ταξική-σύνθεση*; Ο Δ.Ι., το ξανάπαμε, δεν παρουσιάζει το βιβλίο του Τ. Νέγκρι, απλά ψάχνει τις αποδείξεις για τα «σπουδαία λόγια» του Πόππερ και φαντάζεται πως το «Ιταλικό παράδειγμα» είναι καλύτερο επιχείρημα.

Αν λοιπόν έμπαινε στον κόπο να ψάξει τι σημαίνει ο κάθε όρος δεν θάφτανε να γράψει πως «η έννοια της *ταξικής σύνθεσης εισάγεται* (Από τον Νέγκρι, σημ. δική μας) για να θεμελιώσει τη βεβαιότητα πως η «μοιραία στιγμή» των δύο τάξεων πλησιάζει»\|

Ας δούμε όμως τι νόημα δίνει ο ίδιος ο Νέγκρι στην ταξική σύνθεση σε ένα άλλο βιβλίο του:² «Η εργατική τάξη βρίσκεται έξω από το κεφάλαιο μόνο στο βαθμό που ασκεί κάποια επαναστατική πίεση, ταυτόχρονα όμως και στο μέτρο που αυτό συμβαίνει, το κεφάλαιο προσπαθεί να την επαναφέρει μέσα του, να την περιορίσει ξανά σε εργατική-δύναμη, κάποτε ακόμα και να την αναγνωρίσει σαν οργανωμένη τάξη αποδεχόμενο τα αιτήματά της, αλλά ταυτόχρονα αναδομώντας κατά τέτοιο τρόπο το σύστημα εκμετάλλευσης ώστε αυτά που στην αρχή ήταν σημεία ρήξης να μετατραπούν σε στοιχεία ανάπτυξης. Αυτός εδώ επομένως είναι ο θεμελιώδης τύπος σχέσης για την μαρξιστική επιστήμη, μ' άλλα λόγια ο επανακαθορισμός κάθε φορά της θέσης που η εργατική τάξη κατέχει έναντι του κεφαλαίου. Εμείς ονομάζουμε αυτό το είδος της σχέσης (εξυπακούεται μ' όλη την πολυπλοκότητα που συνεπάγεται στις συμπεριφορές, τις συνειδήσεις και τις ανάγκες) *τεχνική ή και πολιτική ταξική σύνθεση...*»

Επομένως η έννοια της ταξικής σύνθεσης δεν εισάγεται για να θεμελιώσει καμιά βεβαιότητα, αποτελεί αντίθετα το μαρξιστικό κλειδί ερμηνείας, μεγάλη προσφορά του ιταλικού εργατισμού, της ταξικής πραγματικότητας.

Κάθε αλλαγή λοιπόν στον τρόπο παραγωγής (τεχνολογία, οργάνωση της εργασιακής διαδικασίας), συνέπεια της ταξικής πάλης, επιφέρει μια τροποποίηση στην τεχνική ταξική σύνθεση της εργατικής τάξης.

Παράδειγμα: Στους αγώνες του ειδικευμένου-εργάτη (που ελέγχει το σύνολο της εργασιακής διαδικασίας), το κεφάλαιο απαντά με τον ταιλορισμό (κατακερματισμός της ενότητας της εργασιακής διαδικασίας). Αποτέλεσμα: (μαζικοποίηση της βιομηχανικής εργατικής τάξης) αλλαγή στην τεχνική ταξική σύνθεση. Επίσης, κάθε πολιτικός αγώνας, κάθε αλλαγή στις συμπεριφορές, τις ανάγκες, συνέπεια της ταξικής πάλης, επιφέρει μια τροποποίηση στην *πολιτική* ταξική σύνθεση του προλεταριάτου.

Παράδειγμα: Ο αντιφασιστικός αγώνας του ελληνικού λαού στα χρόνια της κατοχής άλλαξε την τεχνική ταξική σύνθεση της εποχής (με τις γνωστές συνέπειες).

Τέλος, η κυρίαρχη κάθε φορά φιγούρα (ειδικευμένος, ανειδίκευτος, κοινωνικός εργάτης) μέσα σε μια δοσμένη ταξική σύνθεση είναι αυτή που δίνει το νόημα και το ρυθμό (την τακτική και την στρατηγική) της ταξικής πάλης.

(4) Μ' αυτά τα λίγα νομίζουμε γίνεται φανερό πως η «θεωρία» του Τ. Νέγκρι δεν βρήκε στην «βιβλιοκριτική» του Δ.Ι. την ιδανική παρουσίαση της, πόσο μάλλον (όπως σύντομα θα δούμε πιο κάτω) την επιτυχημένη κριτική της.

Και ας μην νομιστεί πως εδώ απομονώσαμε, κατά τον γνωστό τρόπο, κάποιες φράσεις του Δ.Ι. Τα σημεία που θίξαμε είναι τα *μόνα* που αναφέρονται στο έργο του Νέγκρι. Έχουν δε τόση σχέση μαζί του όση το παρελθόν του Δ.Ι. με την πρόσφατη φιλοδοξία του να καταστεί ο «Παπανδρόπουλος της άκρας αριστεράς»...

Αλλά ας έρθουμε στις διαφωνίες του Δ.Ι.

Αυτές συνοψίζονται:

- α) στην άρνηση, από μέρους του, της κεντρικότητας του κοινωνικού εργάτη σήμερα,
- β) στην αντιστροφή της νεγκρικής θέσης σύμφωνα με την οποία, σήμερα η κοινωνία

τείνει να μετατραπεί σε εργοστάσιο,

γ) στην έμμεση άρνηση του γεγονότος ότι σήμερα ο νόμος της αξίας δεν λειτουργεί πια, και

δ) στον καταλογισμό ευθυνών στο Νέγκρι - και μέσω αυτού στο ιταλικό κίνημα - για την έλλειψη κάθε αναφοράς στον Τρίτο κόσμο.

α) Δεν πρόκειται εδώ να επιχειρηματολογήσουμε υπέρ της κεντρικότητας του κοινωνικού εργάτη, άλλωστε το εν λόγω βιβλίο του Νέγκρι το κάνει αρκετά διεξοδικά. Απλά εδώ θα επισημάνουμε τον ιδεολογικό χαρακτήρα της διαφωνίας του Δ.Ι. Γιατί, διαφωνώντας μ' αυτή τη θέση όπως είναι δικαίωμα του, θάπρεπε να πει, επίσης, τι σημαίνει πολιτικά αυτό. Θάπρεπε στην κεντρικότητα του κοινωνικού εργάτη να αντιπαραθέσει, για παράδειγμα, την κεντρικότητα του βιομηχανικού εργάτη, των συνδικάτων του, των κομμάτων του, και του συντεχνιακού του κράτους σήμερα. Κοντολογής να αντιπαρατάξει στις κοινότητες της αυτοαξιοποίησης το γνωστό «κράτος της δουλειάς».

β) Εδώ πια η διαφωνία μοιάζει να θέλει να απαντήσει στο ερώτημα: αν γεννήθηκε πρώτα η κότα ή το αυγό. Ο Sergio Bologna³ έλεγε κάποτε πως σήμερα η έξοδος (το σχόλασμα) των εργοστασίων μοιάζει πολύ με το σχόλασμα των κινηματογράφων. Μ' άλλα λόγια από τα εργοστάσια δεν βγαίνουν πια εργάτες αλλά «κοινό». Αν αυτό συνδυαστεί με την αντίστοιχη «εργατοποίηση» (σε συμπεριφορές, τρόπο δουλειάς κτλ) όλων των διαδικασιών της πάλαι ποτέ «κυκλοφορίας» τι άλλο μπορεί να σημαίνει παρά την ορμητική έξοδο της διαδικασίας αξιοποίησης στην κοινωνία;

γ) Την απάντηση αν σήμερα λειτουργεί ή όχι ο νόμος της αξίας την δίνει ανυποψίαστος, ο ίδιος ο Δ.Ι. όταν λίγο προηγούμενα αναφέρει την κριτική των «νεοφιλελεύθερων» στη διαχείριση του σύγχρονου καπιταλισμού: ο οποίος μοιράζει «εισόδημα σε παραγωγικούς και μη συντελεστές της οικονομικής ζωής με βάση κοινωνικά (πολιτικά, θα διορθώναμε εμείς) κριτήρια». Ή όταν σημειώνει πως σήμερα οι αναγκαιότητες αναπαραγωγής της εξουσίας προηγούνται της αναγκαιότητας για αύξηση ή διατήρηση του ποσοστού κέρδους.

δ) Τέλος όσον αφορά την δακρύβρεχτη αναφορά στον Τρίτο κόσμο και τον ειρωνικό σχολιασμό των εννοιών της «αυτοαξιοποίησης» και της «ανάγκης» έχουμε να παρατηρήσουμε τα εξής:

Πρώτον για να ξεκαθαρίσουμε κάποιες παρεξηγήσεις, δεν γνωρίζουμε πουθενά ο Μαρξ να αναφέρεται στον ιμπεριαλισμό: Και επειδή φανταζόμαστε πως, φυσικά, αυτό δεν αρκεί για τον μη μαρξιστή Ιωάννου τον πληροφορούμε πως αυτή η «έλλειψη» έχει να κάνει με την καταταλαιπωρημένη έννοια της «σχετικής υπεραξίας». Η έλλειψη που εντοπίζει ο Δ.Ι. λοιπόν είναι αρκετά παλιά και πολλοί πριν αυτόν την εντόπισαν στην «αντιλαϊκή» θέση του Μαρξ σύμφωνα με την οποία ο αμερικάνος, για παράδειγμα, εργάτης είναι «περισσότερο» εκμεταλλεζόμενος από τον αντίστοιχο εργάτη της Ν. Αφρικής. Κι αυτό φυσικά γιατί όσο περισσότερα παράγει η εργατική τάξη τόσο περισσότερα της ανήκουν. Η επιλογή λοιπόν του ιταλικού εργατισμού στην αρχή και της «Εργατικής Αυτονομίας» στη συνέχεια, να συγκρουστούν με το καπιταλιστικό σύστημα στο «υψηλότερο σημείο» του δεν σημαίνει αδιαφορία για «τα παιδιά του τρίτου κόσμου», αντίθετα σημαίνει συνειδητοποίηση του γεγονότος πως μόνο μ' αυτό τον τρόπο ο καπιταλισμός, εξαναγκασμένος να απαντά με όλο και μεγαλύτερη ενοποίηση της παγκόσμιας αγοράς, είναι δυνατόν να «κοιτάξει» τον τρίτο κό-

σμο και όχι με κάποιες μελό σελίδες στα ωραία μας περιοδικά ... «ο σημαντικότερος διεθνισμός είναι ο αγώνας μέσα στην χώρα σου.». Άλλωστε την ίδια τακτική εφαρμόζει και ο ίδιος ο Δ.Ι. που αντί να πολεμά την ιδεολογία της ΕΠΕΝ ή έστω του ΚΚΕ πασχίζει να πνίξει κάθε δυνατότητα συγκρότησης κοινωνικών κινήσεων στη χώρα μας.

II. Δημοκρατίας εγκώμιο ν...

"Όπως γράφαμε και στην αρχή η αναφορά στον Νέγκρι και την «Εργατική Αυτονομία» είναι για τον Δ.Ι. η πρόφαση για να μας φέρει μπροστά στο αφοπλιστικό (;) του δόγμα: «Αν σε μια κοινωνία ένα πλειοψηφικό τμήμα (με βάση τα εκλογικά αποτελέσματα(!) κατά τον Δ.Ι) ευημερεί (εδώ αλήθεια με ποια «προσωπικά» κριτήρια;) έχοντας καταδικαστεί μια μειοψηφία να ζει στο περιθώριο έχει το δικαίωμα αυτή η «δεύτερη κοινωνία», η καταπιεζόμενη μειοψηφία, να εξεγείρεται εναντίον της πλειοψηφίας;»

Τι σχόλιο αρμόζει εδώ στ' αλήθεια;

Φοβούμαστε πως, παρά τα φιλικά μας αισθήματα, δεν υπάρχει άλλη λέξη: ΘΡΑΣΟΣ, ΘΡΑΣΟΣ Φύλε Δ.Ι!

Επειδή όμως οι χαρακτηρισμοί όσο κι αν αποδίδουν την πραγματικότητα, δεν την εξηγούν, είμαστε υποχρεωμένοι να αιτιολογήσουμε τι συνέβη στην περίπτωση του Δ.Ι. Κι' αυτό, διαφορετικά από εκείνον, μακριά από κάθε «ψυχαναλυτική ερμηνεία».

Ο Δ.Ι λοιπόν στην απεγνωσμένη του προσπάθεια να «απομακρυνθεί» όσο γίνεται πιο μακριά από κάθε είδους «υλιστική ανάλυση των πραγμάτων», οδηγήθηκε αναπόφευκτα στην παγίδα της ιδεολογίας. Πρόγμα άλλωστε που κι ο ίδιος αναγνωρίζει έμμεσα όταν καταλογίζει στο Νέγκρι το έγκλημα ότι «όεν αναφέρεται ούτε σε ένα σημείο στο ζήτημα της ιδεολογίας». Απορεί λοιπόν ο Δ.Ι και μας ρωτά προκλητικά: πώς καταφέρνουν τα αφεντικά και ξεγελούν τους προλετάριους; Σίγουρα πάντως όχι με την ιδεολογία φύλε Δ.Ι. Αλλά ας αφήσουμε τον Νέγκρι -που άλλωστε στάθηκε κι η αφορμή- να συνεχίσει την «απάντηση».

Μόνο, λοιπόν, «όποιος αρνείται να δει το πολιτικό σύστημα σαν έκφραση -όλο και λιγότερο «σε τελευταία ανάλυση»- του οικονομικού συστήματος του κεφαλαίου, όποιος αρνείται να αντιμετωπίσει το κράτος «σαν ένα κεφάλαιο του Das Kapital, δεν μπορεί παρά να καταλήξει στο κενό της ιδεολογίας..».

Για ποια δημοκρατία όμως μιλά ο Δ.Ι;

Μήπως γιαυτή της αγοράς;

Στον επαναστατικό μαρξισμό η κριτική της δημοκρατίας ταυτίζεται με την κριτική της πολιτικής οικονομίας. Κι' αυτό γιατί «δημοκρατία είναι ένας όρος ξεφτισμένος και πέρα για πέρα μυθολογητικός που καλύπτει ένα σύστημα εξουσίας εξολοκλήρου καπιταλιστικοποιημένο από το συλλογικό αφεντικό», γιατί καλύπτει μια κρατική μηχανή κουρδισμένη στην τρομοκρατική πρόληψη των πολιτικών συμπεριφορών των μαζών. Γιατί «η δημοκρατική νομιμότητα του κράτους είναι θεμελιωμένη πάνω στον καπιταλιστικό κανόνα της ανάπτυξης της εκμετάλλευσης...».

Και βέβαια το ζήτημα της δημοκρατίας δεν μπορεί να τεθεί αφηρημένα όπως κάνει ο Δ.Ι.

Κάποιοι άλλοι θιασώτες της δημοκρατίας, προλαβαίνοντας τον Δ.Ι, έθεσαν το ζήτημα στο ιταλικό κίνημα με περισσότερη ειλικρίνεια, όταν ρωτούσαν κι αυτοί σαν

τον Δ.Ι: «είναι δυνατόν να μιλήσουμε για δημοκρατία, συμφωνία, συμμετοχή δίχως να λάβουμε υπόψιν τις αναγκαιότητες της καπιταλιστικής ανάπτυξης;»· Κι η απάντηση αυτών των δημοκρατών (χωρίς εισαγωγικά παρακαλώ) -όπως είναι εύκολο να συμπεράνουμε και του Δ.Ι- ήταν αρνητική: «η ελευθερία είναι δυνατή μόνο μέσα στα όρια (ποσοτικά και ποιοτικά) της καπιταλιστικής ανάπτυξης».

Κι ο Νέγκρι σχολιάζοντας αυτή την ερωτοπαύση σημειώνει: «Η φυσικότητα της σημερινής τάξης πραγμάτων είναι για τους τους κύριους τόσο προφανής όπως ακριβώς ήταν και για κάποιους άλλους, πριν από αυτούς, η γαιοπρόσδοος σαν πηγή της αγοράς...».

Τι νόημα έχει λοιπόν η επίκληση της δημοκρατίας σήμερα;

Και δεν είναι τουλάχιστον σχιζοφρενικό ο Δ.Ι από τη μια να πιστεύει πως σήμερα στον καπιταλισμό «οι ανάγκες αναπαραγωγής προηγούνται της αναγκαιότητας για "αύξηση" ή "διατήρηση" του ποσοστού κέρδους», και από την άλλη να μας καθησυχάζει πως «η δημοκρατία περιέχει το θεσμικό πλαίσιο για την μεταρρύθμιση της»;

Τι νόημα λοιπόν μπορεί να έχει σήμερα η δημοκρατία;

Σήμερα που «δεν πρόκειται απλά για την κρίση του φιλελεύθερου πνεύματος της «απαίτησης», κρίση που μετατρέπει την αγορά σε πολιτική σκηνή, ούτε απλά για την ορμητική πτώση του ποσοστού κέρδους, πτώση που βάζει σε κρίση την ίδια την νομιμοποιητική βάση της δημοκρατίας, πρόκειται αντίθετα για την ριζική τροποποίηση του νόμου της αξίας...»

«Γιατί εδώ είναι το «κουμπί»: όταν δηλαδή με την κρίση του νόμου της αξίας επαληθεύεται όλο και λιγότερο ο καπιταλιστικός κανόνας της ανταλλαγής, όταν ο φετιχισμός του εμπορεύματος δεν κρύβει πια ούτε μυθοποιεί επαρκώς την «ορθολογική» δυνατότητα εκμετάλλευσης, αλλά αντίθετα είναι η ορθολογικότητα της κυριαρχίας που επικυρώνει τα ποσοστά και τις αρθρώσεις της εκμετάλλευσης πάνω στη λογική της απλής αναπαραγωγής της... Σ' αυτό το σημείο λοιπόν το Γκουλάγκ δεν είναι τυχαίο αλλά αναγκαίο: η απομάκρυνση μ' άλλα λόγια του κεφαλαίου από κάθε επιδίωξη κέρδους, η μετατροπή του σε γυμνή λειτουργία κυριαρχίας - να λοιπόν σ' αυτό εδώ το αρχιπέλαγος αν έχουμε το κουράγιο ως αφήσουμε την δημοκρατία μας...»

Ο Δ.Ι. όμως δεν εξυμνεί την δημοκρατία ύστερα από «ελεύθερη επιλογή» αλλά κάτω από τον τρόπο που του προκαλούν οι δυο μόνιμοι εφιάλτες του: το παρελθόν των οργανώσεων της άκρας αριστεράς στη χώρα μας και το παρόν των χωρών του υποαρκτού σοσιαλισμού. Όμως για να εξορκιστούν αυτοί οι δυο εφιάλτες υπάρχουν κι άλλοι τρόποι από τα «υπνωτικά» του Πόππερ. Γιατί βέβαια «τι αλλάζει αν ο καπιταλισμός επιβιώνει δια μέσου της εκλογικής διαδικασίας ή δια μέσου της συμφωνίας στο κόμμα;».

Και τέλος πάντων τι σημαίνει σοσιαλισμός σήμερα;

«Στην πράξη δεν σημαίνει παρά συνέχεια του κράτους, σχεδιοποίηση και διευθυνομένη πραγματοποίηση του νόμου της αξίας. Από αυτή τη σκοπιά καπιταλισμός και σοσιαλισμός σήμερα κοιμούνται κάτω από την ίδια κουβέρτα.... ο σοσιαλισμός δεν είναι δυνατόν να διακριθεί πια: σ' αυτό το σημείο κινδυνεύει να παρουσιαστεί απαραίτητα σαν γκουλάγκ απαραίτητα να, όπως απαραίτητη είναι παντού η απεγνωσμένη προσπάθεια διατήρησης του νόμου της αξίας, στην ΕΣΣΔ όπως και στην Γερμανία, στις ΗΠΑ όπως και στην Ν. Αφρική...».

«Σήμερα που ο καπιταλισμός, καταδιωγμένος από τους εργατικούς αγώνες, αναπτύσσεται σ' όλα τα μήκη και πλάτη, προς εκείνο το στάδιο όπου όλες οι παραγωγι-

κές δυνάμεις απορροφούνται από το κεφάλαιο, έτσι που και η λέξη ελευθερία να σημαίνει εξέγερση... σήμερα ο σοσιαλισμός δεν είναι άλλο από την τελευταία «ορθολογική» εφαρμογή του νόμου της εκμετάλλευσης».

Σήμερα που «δεν πρόκειται απλά για την κρίση του φιλελεύθερου πνεύματος της «απαίτησης», κρίση που μετατρέπει την αγορά σε πολιτική σκηνή, ούτε απλά για την ορμητική πτώση του ποσοστού κέρδους, πτώση που βάζει σε κρίση την ίδια την **νομιμοποιητική βάση** της δημοκρατίας, πρόκειται αντίθετα για την ριζική τροποποίηση του νόμου της αξίας...»

«Γιατί εδώ είναι το «κουμπί»: όταν δηλαδή με την κρίση του νόμου της αξίας επαληθεύεται όλο και λιγότερο ο καπιταλιστικός κανόνας της ανταλλαγής, όταν ο φετιχισμός του εμπορεύματος δεν κρύβει πια ούτε μυθοποιεί επαρκώς την «ορθολογική» δυνατότητα εκμετάλλευσης, αλλά αντίθετα είναι η ορθολογικότητα της κυριαρχίας που επικυρώνει τα ποσοστά και τις αρθρώσεις της εκμετάλλευσης πάνω στη λογική της απλής αναπαραγωγής της... Σ' αυτό το σημείο λοιπόν το Γκουλάγκ δεν είναι τυχαίο αλλά αναγκαίο: η απομάκρυνση μ' άλλα λόγια του κεφαλαίου από κάθε επιδίωξη κέρδους, η μετατροπή του σε γυμνή λειτουργία κυριαρχίας - να λοιπόν σ' αυτό εδώ το αρχιπέλαγος αν έχουμε το κουράγιο ας αφήσουμε την δημοκρατία μας...»

Ο Δ.Ι. όμως δεν εξυμνεί την δημοκρατία ύστερα από «ελεύθερη επιλογή» αλλά κάτω από τον τρόμο που του προκαλούν οι δυο μόνιμοι εφιάλτες του: το παρελθόν των οργανώσεων της άκρας αριστεράς στη χώρα μας και το παρόν των χωρών του υπαρκτού σοσιαλισμού. Όμως για να εξορκιστούν αυτοί οι δυο εφιάλτες υπάρχουν κι άλλοι τρόποι από τα «υπνωτικά» του Πόππερ. Γιατί βέβαια «τι αλλάζει αν ο καπιταλισμός επιβιώνει δια μέσου της εκλογικής διαδικασίας ή δια μέσου της συμφωνίας στο κόμμα;».

Και τέλος πάντων τι σημαίνει σοσιαλισμός σήμερα;

«Στην πράξη δεν σημαίνει παρά συνέχεια του κράτους, σχεδιοποίηση και διευθυνομένη πραγματοποίηση του νόμου της αξίας. Από αυτή τη σκοπιά καπιταλισμός και σοσιαλισμός σήμερα κοιμούνται κάτω από την ίδια κουβέρτα... ο σοσιαλισμός δεν είναι δυνατόν να διακριθεί πια: σ' αυτό το σημείο κινδυνεύει να παρουσιαστεί απαραίτητα σαν γκουλάγκ' απαραίτητα ναι, όπως απαραίτητη είναι παντού η απεγνωσμένη προσπάθεια διατήρησης του νόμου της αξίας, στην ΕΣΣΔ όπως και στην Γερμανία, στις ΗΠΑ όπως και στην Ν. Αφρική...».

«Σήμερα που ο καπιταλισμός, καταδιωγμένος από τους εργατικούς αγώνες, αναπτύσσεται σ' όλα τα μήκη και πλάτη, προς εκείνο το στάδιο όπου όλες οι παραγωγικές δυνάμεις απορροφούνται από το κεφάλαιο, έτσι που και η λέξη ελευθερία να σημαίνει εξέγερση... σήμερα ο σοσιαλισμός δεν είναι άλλο από την τελευταία «ορθολογική» εφαρμογή του νόμου της εκμετάλλευσης».

Το πρόβλημα λοιπόν δεν είναι να διαλέξουμε ανάμεσα σε «υπαρκτό σοσιαλισμό» και δυτική δημοκρατία ανάμεσα δηλαδή σε δημοκρατία χωρίς σοσιαλισμό ή σοσιαλισμό χωρίς δημοκρατία, λέμε απλά: Κομμουνισμός.«Αναφερόμαστε δηλαδή σε μια ώριμη ταξική σύνθεση που -σύμφωνα με τον Μαρξ- ενώνει την ανάγκη του κομμουνισμού με το σημερινό στάδιο ανάπτυξης...».

Τον Δ.Ι. όμως μοιάζει να ανησυχεί (ο δεύτερος εφιάλτης) και το πώς θα φτάσουμε εκεί...

Και η απορία του αποκτά ιδιαίτερη σημασία γιατί στην πράξη απασχολεί ένα με-

γάλο κομμάτι του (χθεσινού) κινήματος. Ο εξορκισμός όμως του «υπαρκτού σοσιαλισμού» και του «σταλινικού παρελθόντος μας» δεν θαρθεί ούτε με την παραίτηση που προτείνει ο Δ.Ι. ούτε βέβαια με κάποιες «βιαστικές» προσπάθειες σύνταξης του συντάγματος της μελλοντικής κοινωνίας.

«Το "πώς" και το "ποιος" της επαναστατικής διαδικασίας είναι το ίδιο πράγμα. Δεν υπάρχει επαναστατικό υποκείμενο που να μην φέρνει μέσα του τον τρόπο και το περιεχόμενο της επαναστατικής διαδικασίας...». Και όσον αφορά τον κοινωνικό προλετάριο, οι ανάγκες του, οι συμπεριφορές του, η άρνηση του σε κάθε εκπροσώπηση και ιεραρχία είναι νομίζουμε οι ασφαλέστερες υποθήκες ώστε να πραγματοποιηθεί επιτέλους εκείνο το καταραμένο «σάλτο στον ουρανό».

Εμείς λοιπόν, φίλε Δ.Ι. θα εξακολουθήσουμε «να ονομάζουμε δημοκρατικό έναν εργατικό αγώνα διεκδίκησης μέρους της καπιταλιστικής συσσώρευσης- επίσης μια προλεταριακή απαίτηση εισοδήματος που διασπά κάθε σχέση ανάμεσα σε εργασία και ανταμοιβή- μια νεανική επιθυμία άμεσης επαναϊδιοποίησης του πλούτου... και τέλος την αμετάθετη ανάγκη των γυναικών να ορίσουν το σώμα τους, να απαιτήσουν σεβασμό και μισθό...».

Το επαναστατικό καθήκον σήμερα είναι λοιπόν ακριβώς η ερμηνεία και η οργάνωση αυτών των συμπεριφορών.

Ούτε η εξύμνηση της δημοκρατίας μας ,ούτε βέβαια η ενασχόληση με το αν θα υπάρχει ή όχι διαχωρισμός εξουσιών στη μελλοντική κοινωνία ή ακόμα «αν η εκλογή του μπόγια θάναυ ή όχι ανακλητή στην κομμουνιστική κοινωνία» θα μας σώσουν.

Απαντώντας λοιπόν, στην τάση που αναφέραμε στην αρχή, θα σημειώσουμε πως η κρίση του κινήματος στη χώρα μας είναι η κρίση της ταξικής του σύνθεσης. Οσο για την κρίση του Δ.Ι. -φυσικά- προσωπική του υπόθεση...

Νάσιος Χρήστος

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Τ. Νέγκρι: Τριαντατρία μαθήματα πάνω στον Λένιν.
2. Ο.π.
3. Καθηγητής της ιστορίας του εργατικού κινήματος στο Πανεπιστήμιο της Πάντοβα. Εργατιστής.